

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**Географічний факультет
Кафедра фізичної географії**

**СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента**

БІОРИЗНОМАНІТТЯ ТА ОХОРОНА БІОРЕСУРСІВ

підготовки першого (бакалаврського)

(назва освітнього рівня)

спеціальності С 6 Географія та регіональні студії

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми

Соціально-економічний розвиток територій

(

Луцьк – 2025

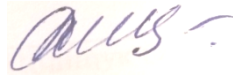
Силабус нормативного освітнього компонента БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ОХОРОНА БІОРЕСУРСІВ першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація, спеціальності С 6 Географія та регіональні студії, за освітньою програмою Соціально-економічний розвиток територій.

Розробник:

Білецький Ю.В., доцент кафедри фізичної географії, кандидат біологічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Лариса Маковецька

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

Протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Василь Фесюк

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація спеціальність С 6 Географія та регіональні студії освітня програма Соціально- економічний розвиток територій перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150 / 5		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
		Лекції 28 год.
		Практичні (семінарські) 32 год.
ІНДЗ: немає		Лабораторні 0 год.
		Індивідуальні год.
		Самостійна робота 82 год.
	Консультації 8 год.	
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

Білецький Юрій Валентинович

Науковий ступінь *Кандидат біологічних наук*

Вчене звання *доцент*

Посада *доцент кафедри фізичної географії*

Контактна інформація (м. т. 0951231212, biletskyi.yurii@vnu.edu.ua)

Дні занять (<https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

III. Опис освітнього компонента

Визначений нормативний освітній компонент вивчає законодавчі та нормативні засади в галузі охорони біорізноманіття, рослинного й тваринного світу, природних екосистем, природних ресурсів, сучасний стан біорізноманіття, причини його деградації та шляхи збереження й відтворення.

Здобувачі вивчають структурні рівні біорізноманіття, закони та принципи біорізноманіття та біотичної системи, ознайомлюються з сучасними

вітчизняними й міжнародними напрацюваннями в аспекті збереження біорізноманіття. Курс дозволяє сформувати розуміння студентами значення різноманіття біоти для функціонування біосфери та вирішення проблем охорони довкілля та збалансованого розвитку регіонів різних таксономічних рівнів.

2. Пререквізити, постреквізити

Пререквізити: Українська мова (за професійним спрямуванням), Вступ до фаху.

Постреквізити: набуті здобувачами вищої освіти знання, уміння та навички при вивченні освітнього компонента «Біорізноманіття та охорона біоресурсів» є обов'язковими для таких складових подальшого навчання:

- проходження навчальних та виробничої практик;
- ОК: «Основи раціонального природокористування та екологічної безпеки», «Ландшафтознавство», «Основи соціально-економічного розвитку територій».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета: формування у здобувачів системи знань та умінь у галузі збереження й раціонального використання біорізноманіття.

Основні ***завданнями*** вивчення курсу:

- сформувати уявлення у студентів про поняття “біорізноманіття”, його структуру, сучасний стан, законодавчі засади збереження, принципи та методи збереження.
- сформувати розуміння студентами значення біорізноманіття для функціонування біосфери, вирішення проблем охорони довкілля та сталого розвитку регіонів.
- глибше ознайомлення з біорізноманіттям України, конкретних територій.

Як результат, здобувачі освіти *будуть:*

знати:

- визначення поняття “біорізноманіття”;
- сучасний стан біорізноманіття Земної кулі, України, регіону;
- закони України у сфері охорони біорізноманіття;
- основні природно-заповідні території та об'єкти України;
- основних представників рослинного та тваринного світу регіону, внесених до Червоної книги України та приклади рослинних угруповань, внесених до Зеленої книги України;
- основні міжнародні конвенції та угоди в галузі охорони біорізноманіття;
- принципи і методи побудови екомережі та її складові елементи;

вміти:

- розкрити сучасний зміст поняття “біорізноманіття”;
- дати характеристику стану біорізноманіття Земної кулі, України, регіону;
- опрацьовувати закони України, міжнародні та загальноєвропейські нормативно-правові акти в галузі збереження біорізноманіття;
- оцінити стан біорізноманіття певної території дослідження;
- у польових умовах ідентифікувати види, рослин і тварин, а також рослинні угруповання, що охороняються чинним законодавством України;
- підготувати клопотання про створення природно-заповідної території чи об’єкту.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills.

Протягом вивчення освітнього компонента «Інноваційні технології в галузі» у здобувачів освіти бакалаврського рівня повинні сформуватися такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 6. Навички використання освітніх та науково-пошукових технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до соціально-економічного розвитку конкретної території та геопросторового планування) на різних просторово-часових масштабах; вивчати й аналізувати суспільно-територіальні системи різних таксономічних рівнів.

ФК 7. Знання і використання специфічних для територіального розвитку і планування теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

ФК 12. Здатність проводити аналіз природних, економічних, суспільних явищ та процесів розвитку територіальних громад, регіонів, держави з можливістю їх відтворення за допомогою сучасних геоінформаційних систем та для встановлення соціально-економічного, екологічного стану й стратегування сталого розвитку.

ФК 13. Здатність критично осмислювати проблеми природокористування, екологічної безпеки, якості життя населення, наслідки управлінських рішень з метою проєктування соціально-економічного розвитку територій в контексті сучасних управлінських процесів в Україні, європейських державах.

ФК 16. Здатність аналізувати, моделювати процеси соціально-економічного розвитку територій та виявляти проблеми в організації геопростору та знаходження рішень щодо їх усунення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН.1. Знати, вміти аналізувати й використовувати у практичній діяльності базові поняття географії й територіального розвитку, а також світоглядних наук.

ПРН.3. Пояснювати особливості формування, функціонування та управління природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях їх територіальної організації.

ПРН 6. Вміти аналізувати й презентувати власну роботу, уміти працювати в команді.

ПРН 10. Знати та вміти аналізувати у просторово-часових вимірах компонентну й функціональну структури природних та соціально-економічних систем, їх збалансований розвиток(у контексті спеціалізації).

ПРН 11. Вміти проводити діагностику соціально-економічної ситуації території, екологічної безпеки відповідно цілей сталого розвитку та можливостей їх досягнення згідно своєї професійної діяльності, у тому числі в Україні.

Soft skills:

1. Аналітичне мислення та критичне оцінювання

- Вміння аналізувати фактори, що визначають формування біологічного різноманіття.
- Оцінка ефективності правил та принципів охорони довкілля та збалансованого природокористування.

2. Комунікація та презентація

- Навички публічного виступу.
- Вміння аргументовано висловлювати думку, щодо змін у біологічному різноманітті територій.

3. Командна робота

- Колективний підхід до розв'язання поставлених задач.
- Робота над кейсами в групах.

4. Цифрова грамотність

- Використання онлайн-платформ для аналізу даних антропогенного впливу на біорізноманіття.

5. Креативність та інноваційне мислення

- Генерація нових ідей щодо виявлення факторів, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
- Пропозиції, щодо розробки заходів спрямованих на збереження біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

6. Міждисциплінарність

- Зв'язок ОК з освітньо-професійною програмою.
- Розуміння впливу антропогенного навантаження на біологічне різноманіття.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Біорізноманіття та його значення						
Тема 1. Наука про «біорізноманіття». Визначення, класифікації та значення біорізноманіття.	10	2	2	6		ДС 3
Тема 2. Біорізноманіття як специфічна риса організації живих систем.	12	2	2	8		ДС, Т 4
Тема 3. Вплив урбанізації на біорізноманіття. Аборигенні та адвентивні види. Рівні загрози біорізноманіттю.	16	2	2	10	2	ДС, Т, 4
Тема 4. Адаптивні механізми біорізноманіття.	12	2	2	8		Р, ІРС 4
Тема 5. Біорізноманіття України та структура біорізноманіття України.	18	2	2	12	2	ДС, Т, ІРС 10
Тема 6. Еколого-економічне значення біорізноманіття для територіальних громад	12	2	2	8		ДС 10
Разом за модулем 1	80	12	12	52	4	35
Змістовий модуль 2. Характеристика стану та оцінка загроз біорізноманіттю						
Тема 7. Моніторинг біорізноманіття.	14	4	4	4	2	ДС,Т, ІРС 5
Тема 8. Біорізноманіття та критерії його збереження. Головні чинники та загрози змін біорізноманіття.	12	4	4	4		ДС 5

Тема 9. Стратегії збереження біорізноманіття. Міжнародний досвід у збереженні біорізноманіття.	12	4	4	2	2	ІРС, Т 5
Тема 10. Біорізноманіття та сталий розвиток територіальних громад в умовах глобалізації.	16	2	4	10		ДС, ІРС 10
Тема 11. Правове регулювання збереження біорізноманіття територіальних громад на сучасному етапі. Інтеграція планів збереження біорізноманіття до стратегічних і галузевих програм розвитку територіальних громад.	16	2	4	10		ДС, Т 10
Разом за модулем 2	70	16	20	30	4	35
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота №1						15
Модульна контрольна робота №2						15
Разом за підсумкові роботи						30
Всього годин / Балів	150	28	32	82	8	100

*Методи контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІРС – індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота / контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу освітнього компонента «Біорізноманіття та охорона біоресурсів».

Основними видами самостійної роботи є:

- обов’язкове закріплення знань, отриманих під час лекцій;
- робота здобувачів вищої освіти з вітчизняною та закордонною літературою, (у тому числі інтернет-ресурсами), нормативними актами у сфері біорізноманіття та його збереження;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи в групах, опитування, тестування;
- контрольна перевірка здобувачами освіти особистих знань за питаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях(доповнення, окремий виступ), модульних контрольних роботах відповідних змістових модулів.

Кожна з визначених тем лекційних та практичних занять (див. таблицю) містить питання для додаткового, самостійного опрацювання. Питання самостійної роботи оголошуються викладачем як на лекціях, так і під час проведення практичних занять.

Тематика для самостійного опрацювання

1. Роль ґрунту у формуванні та збереженні біорізноманіття.
2. Принципи відбору та критерії оцінки стану біоценозів.
3. Біоіндикація.
4. Географія біорізноманіття.
5. Вплив на складові компоненти біосфери та його наслідки для біорізноманіття.
6. Характеристика основних загроз біорізноманіттю.
7. Біорізноманіття екосистем територіальних громад як критеріїв стабільності.
8. Зв'язок біорізноманіття з охороною природи та розробкою систем моніторингу біосфери.
9. Експлуатація біоресурсів територіальними громадами.
10. Техногенні катастрофи та урбанізація, як основні загрози біорізноманіттю.
11. Стратегії збереження біорізноманіття у природних середовищах існування.
12. Охорона біорізноманіття на урбанізованих територіях.
13. Збереження біорізноманіття в агроландшафтах.
14. Біорізноманіття екосистем та ландшафтів.
15. Біорізноманіття як специфічна риса організації живих систем.
16. Міжгалузеве співробітництво у вирішенні проблеми збереження біологічного різноманіття територіальних громад.
17. Природоохоронний аспект біорізноманіття у довгострокових планах розвитку територіальних громад.
18. Захист біорізноманіття транскордонних територій України.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Оцінювання знань здобувачів освіти ОПП «Соціально-економічний розвиток територій» з освітнього компонента «Біорізноманіття та охорона біоресурсів» здійснюється на основі результатів поточної та підсумкової роботи. Об'єктом оцінювання є програмний матеріал, засвоєння якого, відповідно, перевіряється під час поточного контролю, модульного контролю, екзамені.

Практичні заняття оцінюються до 5 балів (всього передбачено 16 Тем практичних занять).

Протягом поточної роботи здобувач освіти має набрати не менше 35 балів (як допуск до складання іспиту). Для отримання допуску здобувач освіти має відпрацювати практичні роботи до дати іспиту під час основної сесії. У випадку, якщо здобувач освіти отримав менше, ніж 35 балів, він не може бути допущеним до екзамену і повинен бути відрахований за академічну неуспішність. Під час складання екзамену здобувач може отримати від 0 до 30 балів.

Під час вивчення зазначеного ОК передбачено виконання двох модульних контрольних робіт (МКР) максимальна оцінка кожної з них становить 15 балів(по три відкритих питання по 5 балів на кожну із МКР)

Якщо сума поточного контролю та підсумкового модульного контролю становить не менше як 75 балів, то, за згодою здобувача освіти, набрані бали можуть бути зараховані як підсумкова оцінка з ОК. В іншому випадку іспит складається якщо здобувач освіти бажає підвищити набрану кількість балів із цього ОК. Тоді бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних анулюються.

Політика щодо відвідування занять.

Відвідування занять є одним із основних компонентів оцінювання, адже дає змогу отримати максимальний бал за усі види робіт. Здобувач освіти, який пропустив практичне заняття, самостійно вивчає матеріал (при виникненні питань може звертатися за консультацією згідно розкладу консультацій викладачів оприлюдненого на сайті кафедри), виконує завдання і здає його викладачу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням деканату.

Політика щодо академічної доброчесності.

Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ВНУ ім. Лесі Українки», що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://surl.li/ujlriq>.

При оцінюванні усіх видів діяльності застосовуються такі критерії (академічна доброчесність):

<i>Рівень знань, умінь, навичок</i>	<i>Критерії</i>
5 балів (практичне заняття, питання)	Якщо здобувач освіти всебічно, безпомилково і в логічній послідовності вільно розкрив теоретичне питання; самостійно і правильно виконав практичне завдання та продемонстрував знання

модульної контрольної роботи)	методики його розв'язання.
4 бали (практичне заняття, питання модульної контрольної роботи)	Якщо здобувач освіти дав правильну, але недостатньо повну відповідь на теоретичне питання. Розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; володіє знаннями методики розв'язання практичного завдання, але припускається несуттєвих помилок.
3 бали (практичне заняття, питання модульної контрольної роботи).	Якщо здобувач освіти дав неповну відповідь на теоретичне питання або розкрив не всі аспекти поставленого питання, припустився помилок. В цілому володіє програмним матеріалом та методикою розв'язання практичного завдання, але припускається помилок.
4 бали (практичне заняття, питання модульної контрольної роботи).	Виставляється здобувачу освіти, який не розкрив вузлових елементів теоретичного завдання; не володіє методикою розв'язання практичного завдання, або який відмовився відповідати на питання, поставлене викладачем.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

У разі відсутності здобувача освіти на семінарських заняттях з об'єктивних причин, він має право виконати завдання, передбачені планом семінарських (практичних) занять і одержати відповідні оцінки. Відпрацювання пропущених занять має відбутися до останнього семінарського (практичного) заняття під час індивідуально-консультативної роботи викладача.

Під час написання модульної контрольної роботи, підготовки до відповіді усних питань на екзамені забороняється користуватись конспектом лекцій, зошитом з практичних занять та іншим навчальним матеріалом, а також телефонами.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (70 б.)																Модульна к.р.1	Модульна к.р.2	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16			
4	4	4	4	4	5	5	5	4	4	4	4	4	5	5	5	15	15	100

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти:

– Moodle (новинний форум, система приватних повідомлень, коментарі до завдань).

– Індивідуальна консультація може бути надана здобувачу освіти в аудиторії (згідно розкладу консультацій), в телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту викладача.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до “Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки” (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_Vизнання_резул_tativ_VNU_im._L.U._ред.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали

Здобувачі освіти, які брали участь у студентських наукових конференціях, Вітчизняних або Міжнародних науково-практичних конференціях та опублікували тези наукової доповіді, які дотичні до освітнього компонента можуть отримати додаткових 5 балів (1 тези). За участь у I (Університетському) етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт – 10 балів (1,2 місце – 15 балів).

V. Підсумковий контроль

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://surl.lu/hrpvco>).

Загальна оцінка підраховується як сума поточного й модульного контролю. Оцінка за освоєння ОК виставляється згідно шкали оцінювання.

Підсумковий контроль – екзамен, який проводиться в усній формі і за складання якого здобувач освіти може отримати максимум 30 балів.

Питання до екзамену з «Біорізноманіття та охорона біоресурсів»

1. Поняття «біорізноманіття», його значення у природі та житті.
2. Генетичне, видове, екологічне/екосистемне біорізноманіття.
3. Основні методи оцінки біорізноманіття.
4. Біорізноманіття як специфічна риса організації живих систем.
5. Таксономічне різноманіття.
6. Поняття біоценозів та ценотичне різноманіття.

7. Біорізноманіття екосистем та ландшафтів.
8. Вплив урбанізації на біорізноманіття.
9. Рівні впливу на стан біорізноманіття певних географічних зон та види загрози.
10. Адаптивні механізми біорізноманіття.
11. Біологічне різноманіття, як об'єктивний фактор оцінки стану навколишнього середовища та стабільності екосистем.
12. Біологічне різноманіття України та принципи його охорони.
13. Біорізноманіття України та структура біорізноманіття України.
14. Еколого-економічне значення біорізноманіття.
15. Моніторинг біорізноманіття.
16. Біорізноманіття та критерії його збереження.
17. Головні чинники та загрози змін біорізноманіття.
18. Стратегії збереження біорізноманіття.
19. Міжнародний досвід у збереженні біорізноманіття.
20. Формування екомережі України.
21. Популяційно-видові рівні організації біорізноманіття.
22. Стан та перспективи розвитку заповідної справи в Україні.
23. Основні положення природоохоронного законодавства у сфері збереження біотичного та ландшафтного різноманіття.
24. Правове регулювання збереження біорізноманіття територіальних громад на сучасному етапі.
25. Інтеграція планів збереження біорізноманіття до стратегічних і галузевих програм розвитку територіальних громад.
26. Гармонізація державного і європейського законодавства у сфері збереження біорізноманіття.
27. Конвенція про біорізноманіття.
28. Основні загрози біорізноманіттю, спричинені антропогенною діяльністю.
29. Заходи збереження біорізноманіття.
30. Екологічна роль біорізноманіття в природі.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано

60–66	Достатньо	Е	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Ех	Необхідне перескладання

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Основи біорізноманіття: підручник / О.Л. Кляченко, М.М. Лісовий, О.Ю. Кваско, Київ, 2022. 300 с.
2. Біорізноманіття і його збереження: навчальний посібник / Л.В. Вагалюк, М.М. Лісовий, Київ, 2023. 300 с.
3. Карпюк З. К. Природоохоронний аспект у довгострокових планах розвитку територіальних громад. Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матер. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 08–09 листопада 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського, В. Й.Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2024. С. 114-116.
4. Мельнійчук М.М., Чижевська Л.Т., Білецький Ю.В., Полянський С.В., Мельник О.В., Соловей В.В. Качаровський Р. Є., Ковальчук С.І. Зимнівська територіальна громада Волинської області: природний рекреаційний потенціал в умовах децентралізації. Věda a perspektivy. Praha, 2024. № 5 (36). S.286-301. DOI : [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-5\(36\)-286-301](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-5(36)-286-301)
5. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дубина Д.В., Макаренко Л.П. та ін. Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття України: стан і перспективи. Київ, Хімджест, 2003. 243 с.
6. Klyachenko O.L., Lisovyy M.M., Kvasko O.Yu. Fundamentals of Biodiversity: Textbook / O.L. Klyachenko, M.M. Lisovyy, O.Yu. Kvasko., Komprint – Kyiv, 2023. 315 p.
7. Sustainable Development Knowledge Platform United Nations Sustainable Development Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biodiversity.uno.edu>
8. Convention on Biological Diversity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cbd.int>